

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

HAFTALIK
EKONOMİ BÜLTENİ
25 KASIM 2024

Ekonomide Son Gelişmeler

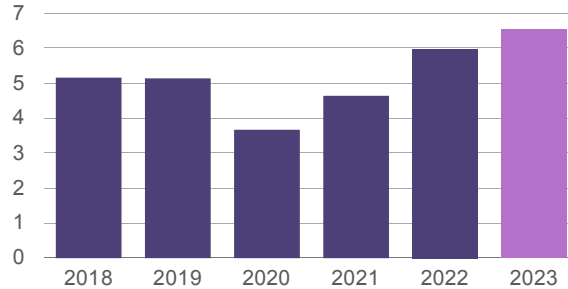
- 03 ULUSLARARASI GÖÇ GÖRÜNÜMÜ
- 04 DTÖ: G20 TİCARET ÖNLEMLERİ RAPORU
- 05 DOLAYLI AR-GE TEŞVİKLERİ
- 07 HİZMET ÜRETİM ENDEKSİ
- 09 YURT DIŞI ÜRETİCİ FİYAT ENDEKSİ
- 11 TÜKETİCİ GÜVEN ENDEKSİ
- 13 KONUT FİYAT ENDEKSİ
- 15 İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ, III. ÇEYREK
- 17 İŞGÜCÜ GİRDİ ENDEKSLERİ, III. ÇEYREK
- 18 TCMB FAİZ KARARI

“OECD Bölgesinde 6,5 Milyon Yeni Kalıcı Göçmen”

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yayımlanan Uluslararası Göç Görünümü-2024 raporunda, OECD ülkelerinde göç hareketlerindeki son gelişmeler ele alınıyor. Sonuçlara göre 2023 yılında OECD ülkelerine kalıcı göç yaklaşık 6,5 milyon kişiyle tarihi bir rekora ulaşmış durumda. Göç artışının büyük bir kısmı ise aile göçü ve insani göç kategorilerinde gerçekleşti. Ayrıca geçici işgücü göçü de %16 oranında büyüyerek 2,4 milyon çalışma iznine ulaştı. Geçtiğimiz yıl OECD ülkelerine yapılan sığınma başvuruları ise 2,7 milyonla yeni bir rekor kırdı. Öte yandan aile birleşimi göçleri ise 2023'te tüm kalıcı göçlerin %43'ünü oluşturarak en yüksek payı aldı.

Rapor bu yıl göçmen girişimciliği üzerine özel bir bölüm içeriyor. Dikkat çeken ilk bulgu, son 15 yılda OECD ülkelerinde girişimciler arasında göçmenlerin ağırlığının önemli ölçüde artması olarak karşımıza çıkıyor. 2022 yılında, OECD ülkelerinde serbest meslek sahiplerinin ortalama %17'si göçmenlerden oluşurken bu oran 2006'da %11 seviyesindeydi. OECD üyesi 25 ülke için yapılan analizi göre çalışma çağındaki nüfusa eklenen her 10 göçmen için girişimcilik yoluyla ekonomiye ortalama 2 ek istihdam sağlandığı tahmin ediliyor. Raporla göçmen girişimcilerin, 2011 yılından 2021 yılına kadar yaklaşık 4 milyon yeni iş oluşturduğu belirtiliyor.

2018-2023 Yılları Arasında OECD Ülkelerine Kalıcı Göç (Milyon Kişi)

2023 yılında OECD ülkelerine kalıcı göç, toplamda 6,5 milyonun üzerinde kişiye ulaştı.
Bu, 2022'ye kıyasla %10'luk bir artışı temsil ediyor.

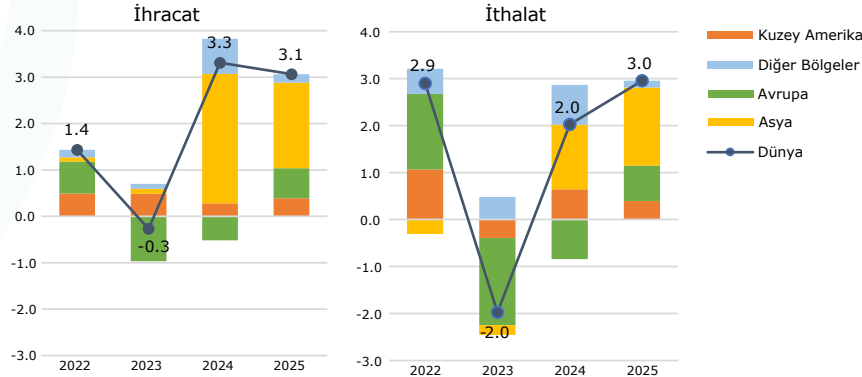
Kaynak: OECD-International Migration Outlook 2024

“Ticaret Hacmi 2024’ün İlk Yarısında Yıllık %2,3 Artış Gösterdi”

Dünya Ticaret Örgütü’nün (DTÖ) yayımladığı rapora göre ülkelerin uyguladıkları içe dönük ve tek taraflı ticaret politikaları dünya ekonomisi için belirsizlik oluşturuyor. Raporda yapılan kıyaslamalara göre ticari kısıtlamaların 2024 yılı ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre önemli ölçüde arttığını ortaya koyuyor. G20 ekonomileri, ticareti serbestleştiren geniş kapsamlı önlemler almaya devam etse de sanayi politikaları ve diğer bazı programların mevcut ticaret gerginliklerini artırma potansiyeline sahip olduğu vurgulanıyor.

Dünya mal ticaretinin hacmi 2023 yılında yüksek enflasyon, artan faiz oranları ve yüksek enerji fiyatlarının kalıcı etkileriyle %1,1 oranında daraldı. Ticaret hacmi 2024 yılının ilk yarısında ılımlı bir artış göstererek yıllık bazda %2,3 arttı. DTÖ ekonomistleri, mal ticaretinin 2024’te %2,7, 2025’te ise %3 oranında büyüyeceğini öngörüyor. Bölgeler olarak incelendiğinde Avrupa’daki ticaret büyümesinin önceki tahminlerden daha zayıf olması ve 2024 yılında hem ihracatı hem de ithalatı negatif etkilemesi bekleniyor. Buna karşın Asya bölgesinin ihracat büyümesi beklentilerin üzerinde gerçekleşerek ithalat talebine de en büyük katkıyı yapması tahmin ediliyor. Rapor, küresel ekonominin iyileşmeye devam etmesine rağmen ülkeler ve bölgeler arasında ekonomik performansta belirgin farklılıkların devam ettiğinin altını çiziyor.

Bölgelere Göre Dünya Ticaret Hacmi Büyümesine Katkı Oranları, 2022-2025

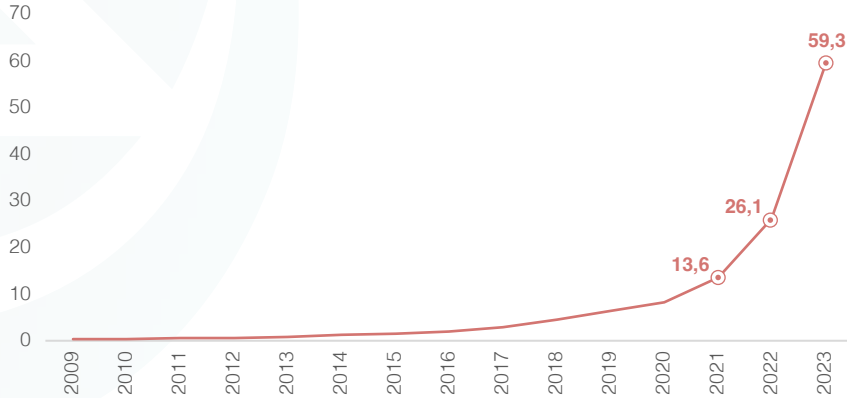

“Dolaylı Ar-Ge Teşviki 59 Milyar 332 Milyon TL”

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Ar-Ge faaliyetlerine yönelik politikalarda karar alıcılara yardımcı olacak istatistikleri ilk kez yayımladı. Bu istatistiklere göre Ar-Ge faaliyetlerine yönelik toplam vergi teşviki 2022 yılında 26 milyar 169 milyon TL iken %126,7 artış göstererek 2023 yılında 59 milyar 332 milyon TL olarak gerçekleşti. Dolaylı Ar-Ge teşviklerinden yararlanan girişimler, 34 milyar 810 milyon TL ile en fazla kurumlar vergisi desteğinden yararlandı. Bu vergi desteğini sırasıyla 23 milyar 661 milyon TL ile gelir vergisi stopaj teşviki, 815 milyon TL ile gelir vergisi desteği, 46 milyon TL ile katma değer vergisi (KDV) desteği takip etti.

Dolaylı Ar-Ge teşviklerinin, mali ve mali olmayan şirketlerin Ar-Ge harcaması içerisindeki payı 2009 yılında %13,3 iken 2023 yılında %24,1'e artış gösterdi. Ar-Ge faaliyetlerine yönelik vergi teşviklerinden yararlanan girişim sayısı 2023 yılında 9 bin 30 oldu. Teşviklerden yararlanmak için beyanname veren girişimler ana faaliyetler göre değerlendirildiğinde ilk üç sırayı 4 bin 575 ile bilgi ve iletişim, 2 bin 148 ile imalat sanayi ve bin 291 ile mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler yer aldı.

Dolaylı Ar-Ge Teşvikleri, 2009-2023, Milyar TL

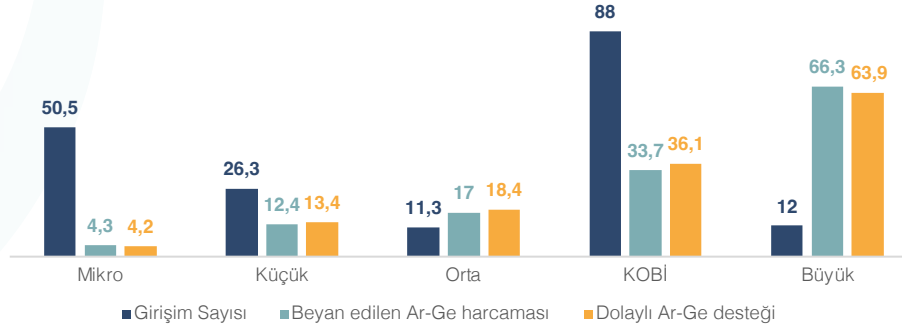
Kaynak: TÜİK

“ Ar-Ge yatırımlarının artırılması, sürdürülebilir büyümenin sağlanması, rekabet gücünün yükseltilmesi ve nitelikli işgücü istihdamının desteklenmesi gibi amaçlar doğrultusunda, mali ve mali olmayan şirketlere yönelik olarak çeşitli vergi indirim ve istisnaları sağlanıyor. ”

“KOBİ’lerin Dolaylı Ar-Ge Teşviklerinden Yararlanma Oranı %36,1”

Dolaylı Ar-Ge teşvikleri, girişimlerin ana faaliyet alanlarına göre incelendiğinde 59 milyar 332 milyon TL’lik tutarın %43,2’sinin imalat sanayinde, %42,6’sının bilgi ve iletişiminde, %5’inin ise mesleki, bilimsel ve teknikte faaliyet gösteren girişimlere ait olduğu görüldü. Dolaylı Ar-Ge teşviklerinden yararlanan girişimler büyüklük gruplarına göre değerlendirildiğinde 9 bin 30 girişimin %88’inin küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden (KOBİ) oluştuğu görüldü. Girişim sayısı açısından Ar-Ge teşviklerinden yararlanan büyük ölçekli girişimlerin payı %12 iken bu girişimler dolaylı Ar-Ge teşviklerinin %63,9’undan faydalandı. KOBİ’lerin dolaylı Ar-Ge teşviklerinden yararlanma oranı %36,1 oldu. Büyüklük gruplarına göre KOBİ’lere sağlanan 21 milyar 409 milyon TL olan dolaylı Ar-Ge teşvik miktarının %51’i orta ölçekli, %37,2’sinin küçük ölçekli ve %11,7’sinin ise mikro ölçekli girişimler oldu.

Dolaylı Ar-Ge Teşviklerinin Büyüklük Gruplarına Göre Dağılımı (%), 2023

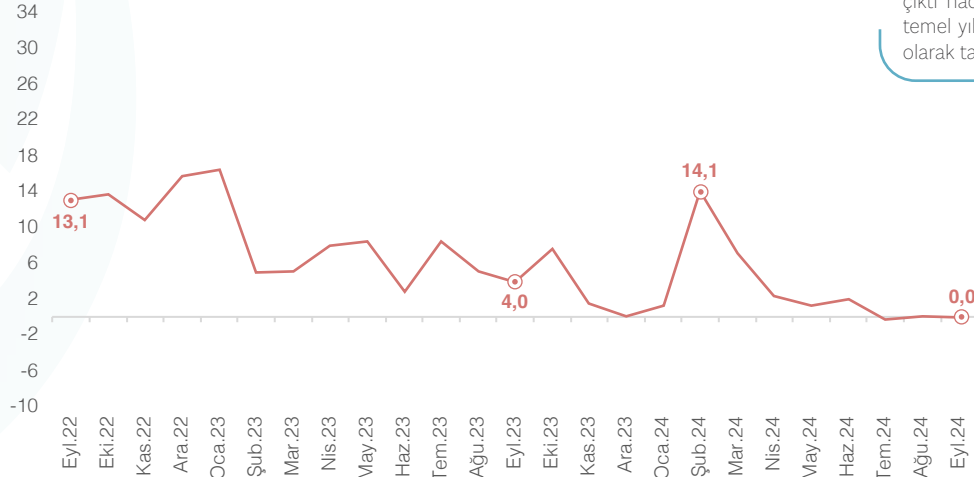

Kaynak: TÜİK

“Hizmet Üretim Endeksinde Aylık %0,3'lük Artış”

Hizmet sektörü üretim faaliyetlerinin fiyat etkilerinden arındırılmış kısa dönemli hareketlerini ölçmek amacıyla oluşturulan Hizmet Üretim Endeksi, 2024 yılı eylül ayında aylık bazda %0,3 oranında artarken bir önceki yılın aynı ayına göre ise herhangi bir değişim göstermedi.

Hizmet Üretim Endeksi Yıllık Değişim Oranları (%)

Kaynak: TÜİK

“

Hizmet Üretim Endeksi; hizmet sektöründe belirli bir dönemde üretilen çıktı hacminin, aynı sektörde belirli bir temel yılda üretilen çıktı hacmine oranı olarak tanımlanmaktadır.

”

“Gayrimenkul Yükselişte: Yıllık %18,8 Oranında Artış”

Hizmet üretim endeksi faaliyet gruplarına göre yıllık bazda en büyük artış gayrimenkul grubunda gerçekleşti. Eylül ayında bir önceki aya göre %2 oranında azalış kaydeden gayrimenkul grubu, yıllık bazda ise %18,8 oranında artış gösterdi.

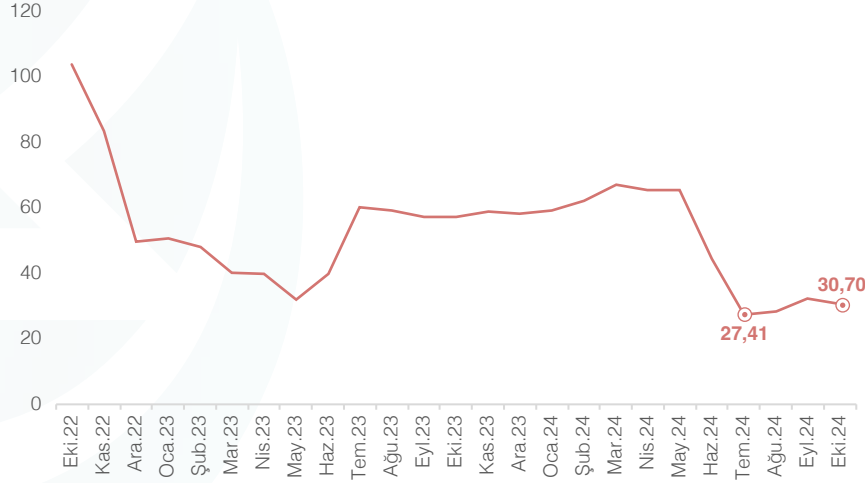
Hizmet Üretim Endeksi Aylık ve Yıllık Değişim Oranları (%), Eylül 2024

“YD-ÜFE’de Yıllık %30,70 Artış”

Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE) ekim ayında bir önceki aya göre %0,09, bir önceki yılın aynı ayına göre %30,70 oranında artış gösterdi.

YD-ÜFE Yıllık Değişim Oranları (%)

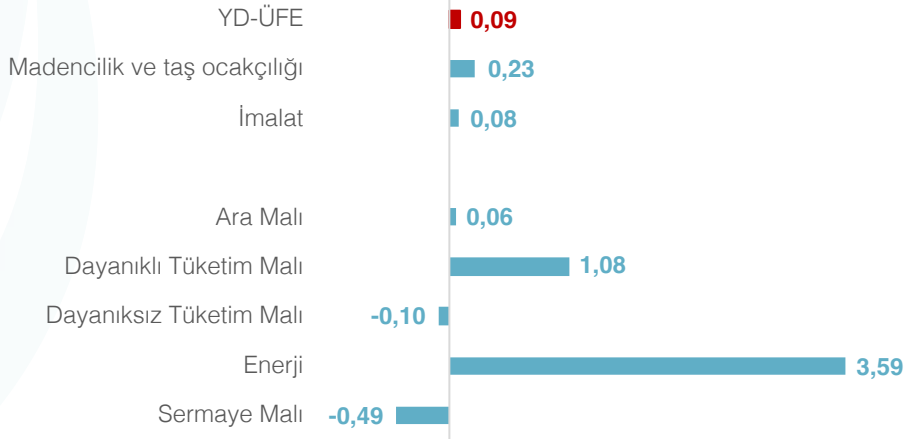
Kaynak: TÜİK

“YD-ÜFE ülke içerisinde üretimi yapılan ve yurt dışına satışı konu olan ürünlerin üretici fiyatlarındaki değişimi göstermektedir.”

“YD-ÜFE Enerjide Aylık %3,59 Artış Kaydetti”

Sanayinin sektörlerinde aylık fiyat değişimleri incelendiğinde madencilik ve taş ocakçılığında %0,23, imalatta %0,08 artış gerçekleştiği görülüyor. Ana sanayi gruplarında ise ara malları %0,06, dayanıklı tüketim malları %1,08 ve enerji fiyatları %3,59 artarken dayanıksız tüketim malları %0,10 ve sermaye malları %0,49 azaldı.

YD-ÜFE Aylık Değişim Oranları (Ekim, %)

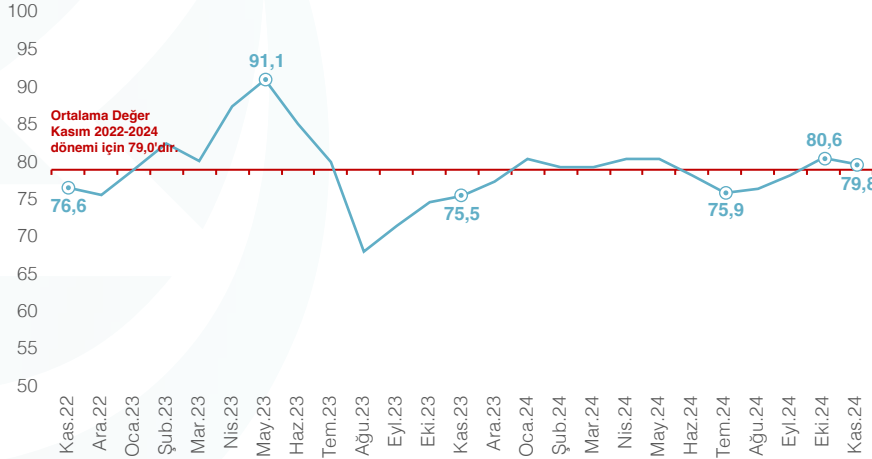

Kaynak: TÜİK

“Tüketici Güveninde %1’lik Düşüş”

Tüketicilerin geleceğe dair beklentilerini ölçmek için önemli bir gösterge niteliği taşıyan Tüketici Güven Endeksi, temmuz ayı sonrasında toparlanmaya başlamış ve ekim ayında 80,6 ile 2024 yılı boyunca kaydettiği en yüksek seviyeye ulaşmıştı. İlgili endeks kasım ayında ise %1 oranında gerileyerek 79,8 olarak kaydedildi.

Tüketici Güven Endeksi

Kaynak: TÜİK

“Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) iş birliği ile yürütülen endeks, 0-200 arasında değer almaktadır. Endeksin **100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu, 100'den küçük olması ise kötümser durumu** ifade etmektedir.

”

“Genel Ekonomik Durum Beklentisinde Gerileme”

Gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durum beklentisi bir önceki aya göre %2 oranında azalarak kasım ayında 73,8 olarak gerçekleşti. Ayrıca, gelecek 12 aylık dönemde hanenin maddi durum beklentisi ise %1,8’lik azalış ile 80,6 seviyesine geriledi.

Tüketici Güven Endeksi, Alt Endeksleri ve Değişim Oranları, Kasım 2024

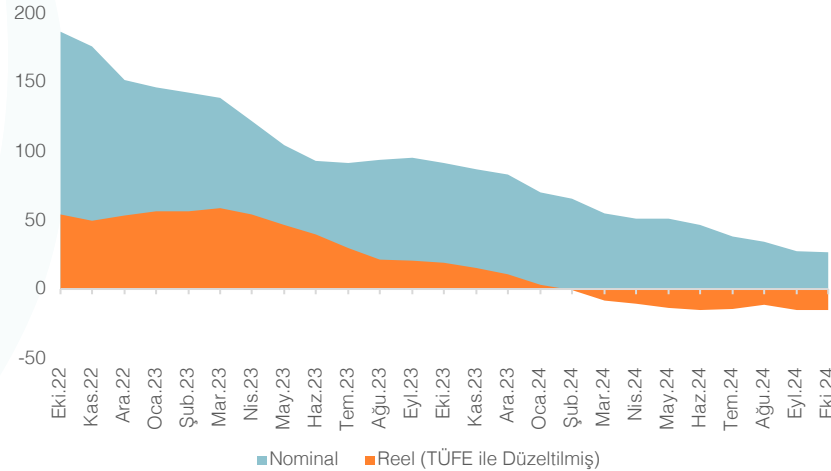
	Endeks		Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı (%)	
	Ekim	Kasım	Ekim	Kasım
Tüketici Güven Endeksi	80,6	79,8	3,0	-1,0
Mevcut Dönemde Hanenin Maddi Durumu	64,7	66,1	-0,2	2,1
Gelecek 12 Aylık Dönemde Hanenin Maddi Durum Beklentisi	82,1	80,6	6,1	-1,8
Gelecek 12 Aylık Dönemde Genel Ekonomik Durum Beklentisi	75,3	73,8	1,1	-2,0
Gelecek 12 Aylık Dönemde Dayanımlı Tüketim Mallarına Harcama Yapma Düşüncesi	100,1	98,6	4,1	-1,5

Kaynak: TÜİK

“Konut Fiyat Endeksinde Yıllık %26,8 Artış”

Konut fiyat endeksi (KFE) ekim ayında bir önceki aya göre %2,1, bir önceki yılın aynı ayına göre nominal olarak %26,8 oranında artış gösterdi. Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ile düzeltilmiş KFE'ye göre reel olarak konut fiyatları bir önceki yılın aynı ayıyla kıyaslandığında %14,7 oranında azaldı. Ankara ve İzmir'in konut fiyatlarında ise yıllık nominal değişimler sırasıyla %32,5 ve %28,7 oranlarında artış şeklinde gerçekleşti.

Konut Fiyat Endeksi Yıllık Değişim Oranları (%)

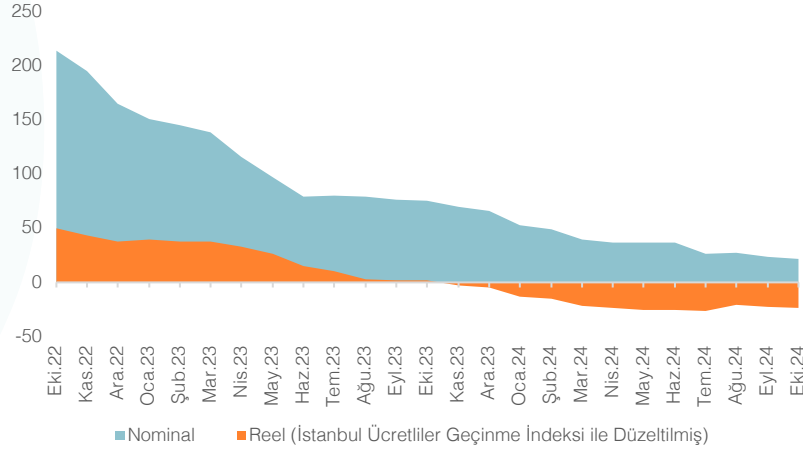

Kaynak: TCMB

“İstanbul Konut Fiyat Endeksinde Yıllık %21,2 Artış”

İstanbul konut fiyat endeksi ekim ayında bir önceki aya göre %1,1 ve bir önceki yılın aynı ayına göre nominal olarak %21,2 oranlarında artış gösterdi. İTO Ücretliler Geçişme İndeksi ile düzeltilmiş KFE'ye göre konut fiyatları yıllık %23,8 oranında azaldı.

İstanbul Konut Fiyat Endeksi Yıllık Değişim Oranları (%)

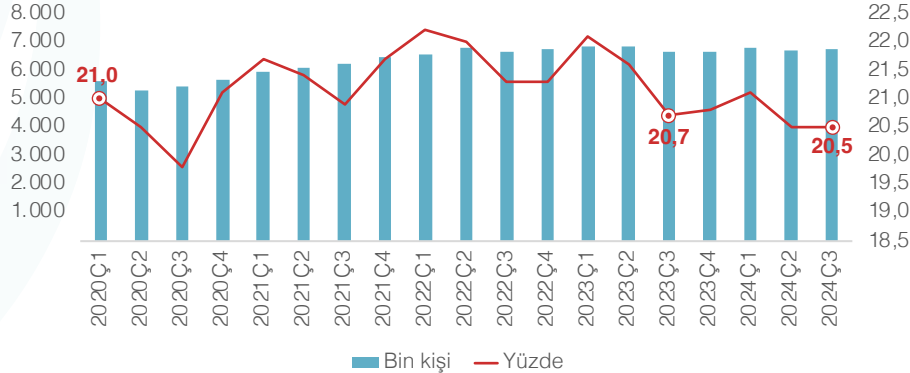
Kaynak: TCMB

“III.Çeyrek İstihdamında Tarımda Düşüş, Diğer Sektörlerde Artış”

Temmuz-Eylül aylarını kapsayan III.Çeyrek işgücü istatistiklerine göre istihdam edilenlerin sayısı bir önceki çeyreğe göre tarım sektörü hariç tüm sektörlerde artış gösterdi. Sonuçlara göre ilgili çeyrekte bir önceki çeyreğe göre tarım sektöründe 32 bin kişilik düşüş gözlemlenirken hizmet sektöründe 110 bin, sanayi sektöründe 46 bin ve inşaat sektöründe 12 bin kişilik artış kaydedildi. Böylece yılın üçüncü çeyreğinde istihdam edilenlerin %58,2'i ise hizmet, %20,6'sı sanayi, %14,6 'si tarım ve %6,7'si inşaat sektöründe yer aldı.

Yılın ikinci çeyreğinde, birinci çeyreğe kıyasla %0,6 oranında düşüş yaşayan sanayi sektöründeki istihdam oranı, üçüncü çeyrekte değişmeyerek %20,5 seviyesinde sabit kaldı. Ancak bu oran, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre 0,2 puanlık bir düşüş gösterdi.

Sanayi Sektörü İstihdam Dağılımı*

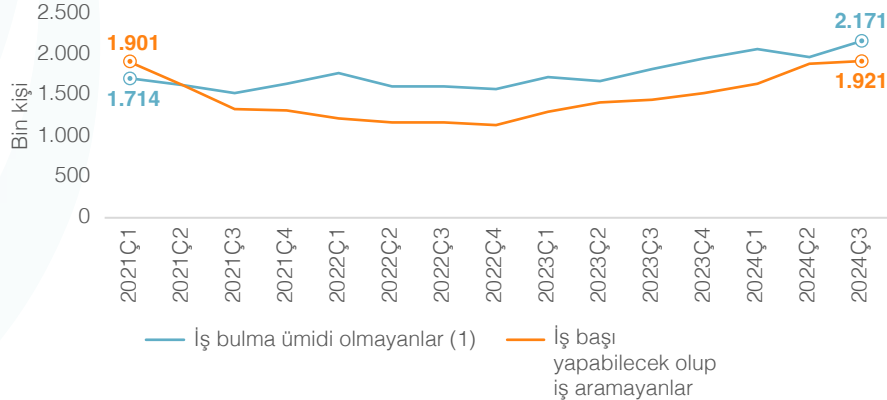

*Veriler Çeyreklik Bazda olup, 2020-2024 Yıllarını kapsamaktadır.
Kaynak: TÜİK

“III.Çeyrekte İş Bulma Ümidini Kaybedenlerde Artış”

İlgili çeyrekte işsizlik oranı bir önceki çeyreğe göre 0,1 puan azalışa %8,7; işgücüne katılma oranı ise 0,1 puanlık artış ile %54,3 olarak gerçekleşti. İşgücüne katılımdaki artışa karşın, 2024 yılının üçüncü çeyreğinde, iş bulma ümidi olmayanların sayısı 2 milyon 171 bin kişiye yükselirken iş başı yapabilecek durumda olup iş aramayanların sayısı 1 milyon 921 bin kişi olarak kaydedildi. 2023 yılından itibaren iş bulma ümidini kaybedenlerdeki artış dikkat çekiyor.

İş Bulma Ümidi Olmayanlar ve İş Aramayanlar

*(1): İşbaşı yapabilecek olup iş bulacağına inanmadığı için iş aramayan kişilerdir.

Kaynak:TÜİK

“2024 Üçüncü Çeyrek: İstihdam ve Maliyetlerde Artış”

2024 yılının üçüncü çeyreğinde; sanayi, inşaat ve ticaret-hizmet sektörlerini kapsayan toplam istihdam endeksi, yıllık bazda %3, çeyreklik bazda ise %0,8 oranında artış gösterdi. Sektörel kırılımların çeyreklik sonuçlarına bakıldığında inşaat sektörü %1,3, ticaret-hizmet sektörü %1 arttı. İkinci çeyrekte %0,3 oranında daralan sanayi sektörü ilgili çeyrekte %1 oranında artış kaydetti.

Çalışan saat endeksi yıllık bazda %1,1 oranında azalırken çeyreklik bazda %0,4 seviyesinde artış gösterdi. III.Çeyreğin sektörel kırılımlarına göre sanayi sektöründe %0,2; inşaat sektöründe %2,6 oranlarında artarken ticaret-hizmet sektörlerinde ise değişim gözlenmedi.

Saatlik işgücü maliyeti endeksi ise yıllık %76,9; çeyreklik %9 oranında arttı. III. Çeyrekte işverenlerin çalışanlarına ödediği maliyetler sanayi sektöründe %8,9, ticaret-hizmet sektörlerinde %9,5 ve inşaat sektöründe %6,9 oranında yükseldi.

İşgücü Girdi ve Maliyeti Çeyreklik Değişim Oranları, III. Çeyrek 2024

Gösterge	Takvim Etkilerinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış	
	Endeks	Yıllık Değişim (%)	Endeks	Çeyreklik Değişim (%)
İstihdam	117,1	3,0	115,2	0,8
Çalışılan Saat	116,1	-1,1	111,8	0,4
Brüt Ücret-Maaş	796,2	74,7	800,1	8,8
Saatlik İşgücü Maliyeti	701,8	76,9	731,8	9,0
Saatlik Kazanç	687,7	76,6	717,7	8,4
Saatlik Kazanç Dışı İşgücü Maliyeti	782,3	78,2	812,3	12,0

“Politika Faizi %50 Oranında Sabit Tutuldu”

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) 21 Kasım'da gerçekleşen Para Politikası Kurulu (PPK) toplantısında, politika faizinin %50 seviyesinde sabit tutulmasına karar verdi. Beklentiler doğrultusunda gerçekleşen bu kararla birlikte faiz üst üste sekiz ay değişmemiş oldu.

TCMB'nin son PPK toplantısının ardından yayımlanan karar metninde, önceki dönemlere göre bazı değişiklikler ve ilk kez kullanılan ifadeler yer aldı.

- ✓ “Yurt içi talebin yavaşlamaya devam ederek enflasyondaki düşüşü destekleyecek seviyelere yaklaştığı” ifadesinin yerine “yurt içi talebin yavaşlamaya devam ederek enflasyondaki düşüşü destekleyici seviyelere geldiği” ifadesi kullanıldı.
- ✓ “Hizmet enflasyonundaki iyileşmenin son çeyrekte gerçekleşmesi beklenmektedir” ifadesi yerine “hizmet enflasyonunda iyileşmeye dair sinyaller belirginleşmiştir” ifadesine yer verildi.
- ✓ “Enflasyondaki iyileşmenin hızına dair belirsizlik ise son dönemdeki veri akışı ile artmıştır” ifadesi yerine “Enflasyon beklentileri ve fiyatlama davranışları iyileşme eğilimi sergilemekle birlikte, dezenflasyon süreci açısından risk unsuru olmaya devam etmektedir” ifadesi yer aldı.
- ✓ “Geçici arz koşullarına bağlı olarak işlenmemiş gıda enflasyonu yüksek seyrini sürdürmektedir” ifadesi metinde ilk kez kullanıldı.
- ✓ Maliye politikasının desteğine vurgu yapan “Maliye politikasının artan eşgüdümü de bu sürece önemli katkı sağlayacaktır” ifadesine yer verildi.

İTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tasarım ve Hazırlık | Stratejik Araştırmalar Merkezi

itosamkurumsal

www.itosam.org.tr